

Cronica Internă

— Discursul d-lui P. P. Carp —

Dl. P. P. Carp, orator briliant ca în totdeauna, n'a spus în discursul d-sale din sala Eforiei nimic nou pentru noi: vechea teorie a d-sale, după care nu avem nevoie de reforme politice și sociale, ci numai de o „bună administrație“, nu ne mai impresionează,—și acest discurs, foarte plăcut ca formă, a trecut aproape neobservat în țară. Nimic n'a întrebat măcar, dar pentru ce n'am ajuns încă să avem o administrație bună, cu toate că de multe ori am avut fericirea de a fi guvernați de dl. P. P. Carp și de amicii d-sale,—și prin ce minune această bună administrație ar putea în sfârșit să capete ființă..

Dar pe neașteptate acest discurs a ajuns să fie mult comentat în afară de țară, fiind-că prin el din nou s'a manifestat acea necunoștință a situațiunei reale în provinciile românești din statele vecine, care e atât de caracteristică pentru oamenii noștri politici, și care cu drept cuvânt jignește pe Românii din afară de Regat.

Această lipsă de cunoștinți exacte asupra stării de lucruri la Românii de peste hotare ne pune, în adevăr, adesea într'o situațiune nesuferită, care ar fi comică, de nu ar fi atât de dureroasă,—mai ales că ea nu ne împiedică de a ne aroga rolul de supremi judecători ai faptelor și ai oamenilor de dincolo.

Am asistat, nu de mult, la o scenă caracteristică.

Un domn din țară, al cărui nume e legat de toate manifestările noastre naționaliste, înfățișând pe un tânăr Basarabean, începé să-i dea, cu un aer de protecțiune, sfaturi „înțelepte“: ca Românii din Basarabia să se înțelegă cu d. P. Crușevan din Chișinău..

La cuvintele tânărului, care,—pronunțând un neologism ce există și în limba rusă, greșit, în felul rusesc,—i-a spus: „Nu suntem antisemiți, ci *gumanitari*,“—acest naționalist îi aruncă un cuvânt înăripat:

—„Ba sunteți.. *gugumanitari*!..“

Admiratorul d-lui P. Crușevan, un om fără îndoială sincer, nu se crede dator, înainte de a da sfaturi, să știe: că acest Crușevan denunță administrației, *cu știință fals*, ca „vîndută guvernului român“ gazeta național democratică „Basarabia“ din Chișinău; că el amenință pe Românii de peste Prut cu „vîrsarea unui ocean de sînge“; că Basarabienii au reușit după un veac de suferinți mute, să înființeze un ziar în limba lor și pot nădăjdui la des-

chiderea de școli naționale numai mulțumită nișcării revoluționare rusești, în care Evreii joacă un rol însemnat; că „crușevanismul” deci e, înainte de toate, contrar *interesului lor național*...

Ignoranța, desigur, nu poate justifica nici sfatul, nici mai ales apostrofa, a cărei delicateță supremă celitorii noștri de sigur o vor gusta și fără comentariile noastre,—dar ea le dă explicarea cea mai blândă, căci alt-fel ar trebui să presupunem, că patrioții de felul acesta sunt întâi antisemiți, și apoi Români...

Discursul d-lui P. P. Carp care, desigur, n'are nimic comun cu gestul... urit al naționalistului nostru, decît doar aceeași lipsă de cunoștinți exacte asupra lucrurilor, a avut un răsănet viu în Bucovina.

„Gazeta Bucovinei” consacră acestui discurs un articol de fond, plin de reflecțiuni drepte, dar dureroase pentru noi, din care pentru edificarea noastră a tuturor,—și fiind că și în sine însuși are o mare importanță,—reproducem cite-va pasagii:

„Pentru noi, Români bucovineni, spune confratele bucovinean, e absolut indiferent de ajuns la putere în Regat conservatorii d-lui P. Carp sau liberalii d-lui D. Sturza sau rămîne guvernul prezent al d-lui G. Cantacuzino sau al d-lui Tache Ionescu—dar absolut indiferent, căci cum mi-i unul, așa-i și altul, adevă *toate ni sunt și ni rămîn indiferente, neavînd*...—după experiențele făcute—*a aștepta nimic nici de la unii, nici de la alții.*”

„Ceea ce suntem însă în drept a aștepta de la frații noștri, fie ei unde vor, este ca cel puțin să urmărească cu duioșie procesul descompunerii noastre accelerate, să nu-și închidă ochii în fața dureroasei tragedii, să ce tine-poimînc se va încheia pe aceste locuri sfînte pentru Români. Și cel puțin o lacrimă să mai rezerve pentru noi—in locul unei ironii...”

„România ne-ar putea da un puternic sprijin moral și chiar material în lupta noastră disperată pentru existență—dar, durere, o spuncin odată hotărît și fără teamă de a fi desavuați, *nu primim din partea învecinatului Regat absolut nici un sprijin...*”

„...Ar putea... da, ar putea, însă dacă nu poate, sau nu vooște să o facă, atunci *cel puțin să ne lase în voia înlîmplării, vîtați pentru vecinicie,* căci ne-am deprins de mult cu gîndul acesta...”

Rezumînd apoi discursul d-lui P. P. Carp,—care pentru ilustrarea teoriilor sale—citează ca exemplu administrația bucovineană ce ne-ar fi păstrat pe țaranul român din poeziile lui Vasile Alexandri—*„Gazeta Bucovinei”* continuă:

„Toți ne învidiază pentru fericirea nemăsurată de care suntem părtași, toți seamănă să ne ție de cei mai înaintați și mai resfățați fii ai neamului românesc, de la vlădică până la opinecă, iar în țaranul român bucovinean, Domniile lor văd prototipul adevăratului Român, neoașul arcaș al marelui Stefan... Iar administrația acestei țări—ce ironio—vor să o arate drept model de administrație înțeleaptă!”

„De abia acuma înțelegem totala nepăsare a fraților noștri din Regat față cu totul ce e încă românesc în această țărișoară. De abia acuma trebuie să ajungem la convingerea, că pentru noi nu mai există nici o seapare, căci suntem izolați cu desăvîrșire, ca o insulă aruncată din înlîmplare în oceanul nesfirșit al străinismului.”

Ziarul din Cernăuți opune afirmărilor d-lui Carp trista realitate, arată

cit de rău stă țăranul bucovinean în ce privește școala și biserică, cum e silit să-și instrăineze moșii strămoșască și să emigreze în Canada,—sau rămîne în țara lui „rob al străinului“ :

„Iar de cum se desprindă vărcaza și până'n toamnă, sate întregi de țărani români bucovineni pribegose la Moldova, pe întinsele moșii ale lui „Moki Fischer et Comp., unde sunt angajați la lucru încă de cu iarnă, iar pe moșiile fondului nostru religiosar, ca și pe alte moșii ale proprietarilor, precum și pe la toate fabricile cum e cea de zăhar sau ferestreele prin cari trec pădurile noastre, se importează nenumărați galițieni, cari devin—prin protecția guvernului nostru providențial—stăpînii acestei țări. „O, e model administrația pe la noi!“...

Mai arată confratele bucovinean, cum țărăcul e minat de pelagră și alte boli, fără ca laudata administrație să iee măsuri mai eficace...

„Dar cel puțin, celin mai departe, țăranul bucovinean e mulțămît cu posesiunea de pămînt și nu mai cere și altul, îmi va răspunde dl. P. P. „Carp, iar drept răspuns am să-i destăinuiesc, că referințele de la noi în punctul acesta atît de gingaș sunt întocmai ca cele din Regat, cu acea deosehire, că noi nu avem oameni, cari să se pună în fruntea mișcării „agrare, fiind toți intelectuali eșii din poporul „care vrea pămînt,“ ocupați în servicii publice și prin urmare neavînd nici timpul, nici curajul, să organiza mulțimea semiproletarilor agricoli, cari adese și fără organizare știu să vîre frică în oasele celor puternici, cum s'a întîmplat de „pildă în anul 1898 cu prilejul arendării moșiei fondului *Tolova mică* la „un străin.

„Tot așa și prăsița de vite e la noi pe sfîrșite. Avem sate rominești „de cite 5000 locuitori, cu peste una mie familii și numere, cari toate la „un loc n'au mai mult decît 300 de cai mizerabili, 500 de vaci hitioane și „numai 79 boi de jug, așa că o păreche de boi vine la 24 gospodari. Ei, „domnilor din Regat, veți mai voi a ne ține drept model?... Volume întregi am putea scrie pe tema aceasta, dar credem că ajung și aceste notițe aruncate în fuga condeiului.

„Să mai amintim, că pe ori-care alt teren noi suntem cei mai rău „tractați? Școli medii nu avem, iar gimnaziul necomplet din Cernăuți zis „romin—e al treite gimnaziu de stat, premergîndu-i în mod necesar, după „concepția administrației celei providențiale, gimnaziul german și apoi cel „rutean. Biserica noastră e lipsită de ori-ce autonomie, nominîndu-se atît „consilierii consistoriali cit și profesorii de teologie, ba chiar și preoții și „înșiși arhiereul după bunul plac al guvernului, care de obicei nu e condus de principiul aptitudinii și al adevăratelor interese bisericesti, ci de „considerațiuni de gogolire politică a rutenilor ucrainonani. Nici aceasta „nu se știe încă în România? Vor auzi-o generațiunile viitoare, celînd „unde va intr'o istorie germană sau franceză, de nu chiar rusască, despre „ultimele efortări ale unui neam ce se stinge. Să mai spunem și alte păsuri „de-ale noastre? *E de prisos, căci nu e cine să ne asculte. Cine cetește, „mă rog, în România jubilară de azi modestu noastră gazetă, ce o edăm „cu sudori de sînge? Cine se interesează acolo de mersul lucrurilor la noi „în țară? Cine simțeste acolo groaza instrăinării noastre?“...*

Și nu se va dogori de rușine obrazul marilor noștri „bărbați de stat“ la auzul acestui strigăt de durere?

A !...

Să vă gândiți numai că în situația noastră, în acest moment istoric, când vijie furtuna peste Prut, când se aude clocolul încă surd al vulcanului de peste munți, când ne aflăm pe pragul unor evenimente epocale, cari vor decide de soarta neamului întreg,—să vă gândiți, că în locul poporului nostru s'ar găsi, să spunem, Ungurii sau Bulgarii : ar găsi ei acest moment potrivit, de pildă, pentru a arunca milioane în mlaștinile de la Filareț, sau a se război cu... Grecii ? !...

Dumnezeule sfinte, pentru ce acest moment ne găsește în această nemernicie. ? ..

Au dreptate frații din Bucovina, nu sfință dreptate,—dar în ce privește cazul special al d-lui P. P. Carp, îmi permit să plodez „circumstanțe ușurătoare” :

E păcătoasă administrația din Bucovina, dar cea din Regat e și mai păcătoasă...

E mizerabilă starea țaranului din Bucovina, dar a celui din România liberă (o !...) e și mai mizerabilă...

Dl. P. P. Carp, să zicem, modest, s'ar mulțumi cu stările din Bucovina... pentru țărani noștri...

Dar d-sa nu-și dă seama că nici aceasta nu e cu puțință fără a lunci reforme, căci în starea actuală a lucrurilor țara e dată pradă unei minorități privilegiate și lipsite de scrupule, administrația o uncaltă ei, popa e redus la rolul de agent electoral (și ce spectacol dureros sunt preuții aduși de subprefecți „pe căprării” în ziua alegerilor în colegiul al 3-lea,—și nici dl. Carp nu socoate necesare „alegeri libere” !...), învățătorul trebuie să fie un adevărat erou, ca să-și poată face datoria, și e în totdeauna un martir, dacă are conștiința demnității de om...

Când ni se vor deschide ochii asupra acestui adevăr ? Când vom înțelege, că de ar fi chiar cu puțință „administrația bucovineană” la noi,—ea nu poate dispensa, *mai ales în momentul de față*, de reformele impuse de cerințele vremii ?...

Și de nu vom înțelege această necesitate imperioasă, o vom simți în curiud,—și să dec Dumnezeu să nu fie prea lîrziu.....

C. S.